# Handleiding Klasse (versie 1.0.0)

# Installatie

Installatie vergt ongeveer 500 megabyte ruimte op de harde schijf. Op de CD staan 3 files. Dubbelklik op 'Setup.exe'. Antwoord 'Ja' op alle vragen. Als het nodig is wordt voorafgaand aan Klasse ook nog 'Microsoft Visual C++ runtime' geinstalleerd.

😂 Release			
File Edit View Favorites Tools Help			
🚱 Back 🝷 🕥 🕘 🏂 🔎 Search	Folders		Address
Folders	× Name 🔺	Size Type	Date Modified
<ul> <li>Ø Desktop</li> <li></li></ul>	vcredist_x86 Klasse.msi setup.exe	File Folder 139,371 KB Windows Installer Package 341 KB Application	21-03-2008 17:43 21-03-2008 17:54 21-03-2008 17:43

# Klasse starten

Na installatie is er een klasse-icoon aanwezig op de desktop, en in het Start-menu. Gebruik een van beide om het programma te starten.

### Een collectie aanmaken

Zolang er nog geen bestanden geopend zijn, toont het window slechts een groot grijs vlak. Net als in Orde worden gegevens opgeslagen in zogeheten 'collecties'

Kies uit het menu 'File > Nieuwe > Collectie' en bedenk er een naam voor. Er verschijnt nu een window met zes, nog grotendeels lege, panelen.



De collectie wordt opgeslagen in een submap 'Collectie' van de map 'Klasse' in de map 'Mijn Documenten'. Ook andere gegevens (catalogi, instellingen, bewaarde kaarten en lijsten) komen in submappen van Klasse terecht. Het programma en het meegeleverde kaartmateriaal staat echter, zoals de meeste programma's, in een submap van 'C:\Program Files'.

In de –nu nog lege– collectie kun je de gegevens van een bestaande Orde-collectie importeren. Klasse gaat ervan uit dat Orde is geinstalleerd op de standaard-plek

'C:\Orde'. Als je Orde op een andere plaats hebt staan, kies dan nu eerst uit het menu 'Opties > Paden', druk op de knop 'Orde' en blader naar de map waar Orde staat.

Kies menu 'File > Import > Orde-collectie' en wijs een Orde-collectie aan. Klasse neemt de gegevens daaruit over, en werkt daarna met een eigen kopie ervan. De gegevens in de Orde-collectie blijven onveranderd.

#### Het collectie-window

Het collectie-window heeft dezelfde opbouw als in Orde: in de onderste helft van het window staan lijsten met vindplaatsen (rood), vondsten (blauw) en taxa (groen), in de bovenste helft staan de details van de aangeklikte vindplaats, vondst en taxon.

De ruimte die wordt gebruikt voor de zes panelen kun je anders indelen door met de muis de grijze rand tussen de panelen te verplaatsen.

f Klasse - test.col			
File Edit View Zoek Select Uitvoer	Opties Window Help		
🌮 Collectie test.col			
V2077 Friesland, Nederland (Noord-) Schiermonnikoog Kapeglop 09-09-1994	Moerassige duinvallei; restpoet; rie biotoop: poelen/tonnen moslaag: <5% kruidlaag: >5% struiklaag: <5% boomlaag: <5%	Gyrinus caspius life / animalia / arthropoda / i	Ménétr. 1832 insecta / coleoptera / gyrinidae / gyrinus / caspius /
32U LE115304 Natte duinvallei	stroming/kwel: stilstaand, geen kw diepte: 10-25 cm br./opp.: 1-5 m²	el <b>V2077B</b> 4 verz. Imago 30 <sup>7</sup> ,10	col: O.Vorst leg: O.Vorst det
<ul> <li>V2061, Naardermeer, 03-09-1994</li> <li>V2062, Naardermeer, 03-09-1994</li> <li>V2063, Naardermeer, 03-09-1994</li> <li>V2064, Naardermeer, 03-09-1994</li> <li>V2065, Naardermeer, 03-09-1994</li> <li>V2065, Schiermonnikoog, 10-09-1994</li> <li>V2068, Schiermonnikoog, 10-09-1994</li> <li>V2068, Schiermonnikoog, 11-09-1994</li> <li>V2069, Schiermonnikoog, 11-09-1994</li> <li>V2070, Schiermonnikoog, 11-09-1994</li> <li>V2071, Schiermonnikoog, 11-09-1994</li> <li>V2072, Engwierum, 11-09-1994</li> <li>V2073, Schiermonnikoog, 09-09-1994</li> <li>V2074, Schiermonnikoog, 09-09-1994</li> <li>V2075, Schiermonnikoog, 09-09-1994</li> <li>V2075, Schiermonnikoog, 09-09-1994</li> <li>V2077, Schiermonnikoog, 09-09-1994</li> <li>V2077, Schiermonnikoog, 09-09-1994</li> <li>V2078, Schiermonnikoog, 09-09-1994</li> <li>V2077, Schiermonnikoog, 09-09-1994</li> </ul>	Gyrinus caspi Gyrinus payku Hygrotus impr Hygrotus impr Hygrotus dec Hydroporus st Agabus bipusi Colymbetes fu Graphoderus : Laccobius bip Enochrus qua Conchrus qua Ochthebius m	s ssopunctatus <= Coelambus impressopunc ratus lustris ola Julatus incus onatus inctatus tirpunctatus s rginellus <= Cymbiodyta marginella imus	ANIMALIA     ARTHROPODA     ARTHROPODA     ARTHROPODA     OLEOPTERA     OSPHAERIUSIDAE Er. 1845     Sphaerius valut 1838     OSphaerius Valut 1838     Osphaerius Valut 1838     Osphaerius Valut 1838     Ospinus Geoffr. 1762     Ogyrinus Geoffr. 1762     Ogyrinus distinctus Aubé 1838     Ogyrinus subtriatus Steph. 1822     Ogyrinus subtriatus Steph. 1832     Ogyrinus paykulli Ochs 1927     Orectochilus Dei. 1833
For Help, press F1			

Een verschil met Orde is dat de taxa-lijst hiërarchisch geordend is: de soorten staan gegroepeerd onder hun genus, de genera per familie, enzovoort. Ook is duidelijk dat de soortenlijst zich niet meer beperkt tot één orde.

Je kunt hogere taxa dicht- en openklappen door op de vierkantjes met het streepje erin te klikken. Je kunt de hele structuur dichtklappen tot een bepaald nivo door op de knoppen 'K', 'O', 'F', 'G' of 'S' boven de lijst te drukken. De zesde knop geeft ĸ -0 ۶F. G e

~ ~	mint	hismon	ohianha	linet	<b>a</b> oolo	dat	antrin	∩	achaunda	
еп	mei	-merar	CHISCHE	THISL	ZOAIS	(IAI	оок ш	Олае.	generinge.	
~	11100	mora	embene	11,000	Louis	auc	0011 111	0140	500001000	

plaatsnaam	E	Tussenkop ind	ien nodig		
datum	E	Tussenkop ind	ien nodig		
samplenr	E	Tussenkop ind	ien nodig		
reyiu	E				
land	튑				
samplenr-gro	P				
site	1				
gebied	E	provincie	E		
	-				

Desgewenst kun je zo'n hiërarchische structuur ook aanbrengen in de lijst vindplaatsen. Kies daartoe menu 'View > Volgorde', en plaats de dan getoonde sorteercriteria in een andere volgorde, bijvoorbeeld 'plaatsnaam – datum – samplenr'. Ook kun je extra sorteercriteria uit de voorraad onderin erbij betrekken, bijvoorbeeld 'provincie'. Behalve schuiven kun je ook klikken op de sorteercriteria, en daarmee kiezen uit drie vormen van tussenkopjes.

De illustratie hieronder toont het resultaat: alle vindplaatsen op Schiermonnikoog worden er hiërarchisch onder getoond. Per datum is er een apart groepje. Bij 16-08-1985 wordt geen hiërarchisch groepje aangemaakt, omdat voor het sorteercriterium datum is gekozen voor 'tussenkop indien nodig'. Bij deze datum is dat niet nodig, omdat het enige sample-nummer op deze datum (V600) direct erachter getoond kan worden.

Behalve 'tussenkop altijd' en 'tussenkop indien nodig' kun je kiezen voor 'alleen sorteren': er wordt voor dit criterium dan geen hiërarchisch niveau aangemaakt, maar er wordt wel op gesorteerd en het wordt ook getoond.

f Klasse - test.col		
File Edit View Zoek Select Uitvoer	Opties Window Help	
Collectie test.col		
[44 samples] Friesland (3 leeg), Nederland (3 leeg) Schiermonnikoog [8 gebieden] [14 datums]	[44 beschrijvingen] biotoop: [17 versch.] [6 leeg] niche: [20 versch.] [12 leeg] grondsoort: [3 versch.] [15 leeg] vocht: [5 versch.] [24 leeg] stooiset [3 versch.] [24 leeg]	<b>Gyrinus caspius</b> Ménétr. 1832 lífe / animalia / arthropoda / insecta / coleoptera / gyrinidae / gyrinus / caspius /
[20 coordinaten] [24 teksten]	moslaag: [4 versch.] [29 leeg] kruidlaag: [5% [29 leeg] boomilaag: [2 versch.] [29 leeg] bodem: boomblad [3 subkl.] [39 leeg] diepte: [4 versch.] [39 leeg] perm: [2 versch.] [40 leeg] schaduw: [2 versch.] [40 leeg]	V2077B 4 verz. col: Imago 3♂ <sup>7</sup> ,1♀ 0.Vorst leg: 0.Vorst date
- V2091	Gyrinus caspius	K 0 F G 2280 soorten
	□0-03-1934, V2073           □09-03-1934, V2077           □09-03-1934, V2077           □09-03-1934, V2077           □Haliplus           □0-10-1993, V1870           □Haliplus lineatocollis           □7-09-1995, V596           □Haliplus ruficollis           □10-10-1993, V1870           □Haliplus variegatus           □10-1993, V1870           □9-09-1934, V2073           □Haliplus variegatus           □10-10-1933, V1870           ○9-09-1934, V2073           □Haliplus variegatus           □10-10-1933, V1870           ✓           Noterus clavicorris           □10-11-1933, V1870	ANIMALIA     ARTHROPODA     OLEOPTERA     OLEOPTERA     Sphaerius acaroides Walti 1838     Sphaerius acaroides Walti 1838     Gyrinus Geoffr. 1762     Gyrinus Geoffr. 1762     Gyrinus substriatus Steph. 1822     Gyrinus substriatus Steph. 1822     Gyrinus caspius Merktr. 1832     Gyrinus caspius Merktr. 1832     Gyrinus acaroides Walti Ochs 1927     Gyrinus Deitiani Scriba 1825     Gyrinus Deitiani Scriba 1825     Gyrinus Deitiani Scriba 1825     Gyrinus Caspius Merktr. 1832     Gyrinus Deitiani Scriba 1825     Gyrinus Deitiani Scriba 1827     Gyrinus Deitiani Scriba 1827
For Help, press F1		

Klik je in de lijst vindplaatsen (rood) een hoger niveau, dan toont het bovenste paneel een samenvatting van alle vindplaatsen die eronder vallen. Het voorbeeld toont dat we op Schiermonnikoog 44 samples hebben genomen op 14 verschillende datums, in 8 verschillende gebieden, en dat we bij 3 samples zijn vergeten om de provincie in te vullen. In de lijst vondsten (blauw) komt nu vanzelf ook een hiërarchie, omdat er van elke soort nu mogelijk meerdere vondsten gedaan zijn.

Een leuk experiment is om een sorteercriterium aan te brengen waar alle vindplaatsen onder vallen (bijvoorbeeld 'Land'). Klik je dan op de bovenste regel ('Nederland') van de vindplaatsen-lijst, dan krijg je in het paneel linksboven een samenvatting van de hele collectie, en in de lijst vondsten (blauw) een overzicht van alle vondsten.

Een hiërarchische groep samples kan in één aktie worden veranderd of weggehaald. Omdat vooral dat laatste een drastische aktie is, zeker als je op het hoogste niveau staat, krijg je een extra waarschuwing alvorens de vindplaatsen met al hun vondsten (definitief) worden weggehaald.

### Vindplaatsen toevoegen

De figuur hieronder toont de dialoog voor het toevoegen van een vindplaats, die verschijnt na menukeuze 'Edit > Vindplaats toevoegen'. De opzet is in feite hetzelfde als in Orde, alleen zijn er steeds wat meer mogelijkheden. Tip: gebruik de Tab-toets om door de verschillende velden te stappen. Sommige velden klappen uit als je ze 'betreedt'.

Sample toevoegen	
Sample toevoegen         Code       JF42         Plaats       Utrecht         Gebied       Wittevrouwen         Regio       NL.UT = Utrecht, Nederland         Foto       Veranderen         Weghalen       Utrecht         Datum       22-3-2008         Grid       TD Nederland / RD / Amersfoort         DscN1281.JP6       Image: Coord         Coord       128.410-445.807         Hoogte       Image: Coord         Beschr.       Image: Coord	Cecologische codering   terrestrisch aquatisch (1) aquatisch (2)   biotoop niche   grondsoott   vocht   vangsttech.   strooisel   © moslaag   C<5% 5-25%   25-50% 50-75%   75-95%   >95%   © struiklaag   C<5% 5-25%   25-50% 50-75%   75-95%   >95%   © boomlaag   C<5% 5-25%   25-50% 50-75%   75-95%   >95%
Overnemen: nieuw	OK Cancel

- De *code* hoeft niet meer met een 'V' te beginnen zoals in Orde. De vorm van de code kan zelfs volledig vrij worden gekozen, maar we raden aan om een letter-cijfercombinatie te gebruiken. Klasse kan dan namelijk automatisch doornummeren binnen dezelfde lettercode, en de lettercode ook als groepeer-criterium gebruiken in het collectiewindow.
- Naast *plaats* zijn er in Klasse aparte velden voor *gebied* en *site*, zodat daar later apart op gegroepeerd, geselecteerd enz. kan worden. Bij het intikken van de *plaats* krijg je hulp: er klapt een lijst uit met plaatsnamen die al in de collectie voorkomen, en zodra je minstens twee letters hebt ingetikt ook een in Klasse ingebouwde lijst plaatsnamen van heel Europa (alleen de plaatsnamen van het momenteel gekozen land worden getoond; zie verderop in de handleiding).
- Achter *regio* kun je behalve de 12 provincies van Nederland ook kiezen uit ruim 2000 provincies of soortgelijke bestuurseenheden van Europa (en Noord-Afrika en West-Azië). Voor sommige landen kun je kiezen uit meerdere niveau's, bijvoorbeeld in Frankrijk voor voor regio's en departementen. Ook van landen waarvan de provincies niet officieel zijn gegroepeerd is er een onderverdeling (bijvoorbeeld 'Noord', 'Oost', 'Zuid' en 'West' in Nederland). Weet je de provincie en de regio niet, dan kun je in dit veld ook alleen het land invullen.

- In Orde kon je ook al een *foto* bij een vindplaats opslaan. In Klasse kun je bij een vindplaats meerdere foto's opslaan, waarvan de eerste bovendien in postzegelformaat wordt getoond (niet alleen in deze dialoog, maar ook in het collectiewindow).
- De *coördinaten* konden in Orde alleen tot op 100 meter nauwkeurig worden ingevuld. Nu kan dat desgewenst tot op de meter nauwkeurig. Je kunt de coördinaten invoeren in een grid naar keuze: het RD-grid van de Nederlandse topografische dienst (ook bekend als 'Amersfoort-coördinaten'), of het grid van de Belgische of Britse topografische dienst. Meer buitenlandse grids zullen volgen in een latere versie. Maar je kunt ook gebruikmaken van een universeel grid: het UTM-grid. In plaats van in een grid-notatie kun je de coördinaten ook invoeren als geografische coördinaten (graden-minutenseconden).

Kies voordat je de coördinaten invoert het gewenste grid met de knop 'Grid'. Met de manier waarop je de coördinaten invoert leg je je nog nergens op vast: Klasse kan de coördinaten automatisch omrekenen en in elk gewenst ander systeem weergeven. Daarom is het ook niet meer nodig om (zoals in Orde) de coördinaten in twee systemen expliciet in te voeren.

In dit verband raden we aan om de coördinaten altijd zo nauwkeurig mogelijk in te voeren, zodat het omrekenen betrouwbaar kan gebeuren. In rapportages (bijvoorbeeld op etiketten) kun je alsnog kiezen om de getallen te laten afronden tot bijvoorbeeld een 100meter- of kilometerhok.

• Voor de *hoogte* is er nu een apart veld, omdat dit toch meer een plaatsbepaling is dan een oecologische codering.

Voor elk veld staat een aanvinkbaar hokje. De velden die je aanvinkt, worden bij de volgende vindplaats die je invoert overgenomen. Dat is handig als je veel verwante vindplaatsen na elkaar wilt onvoeren.

Meer opties voor het automatisch invullen van velden kun je instellen via menukeuze 'Opties > Auto'.

Standaard is hier bijvoorbeeld ingevuld dat alvast 'Nederland' moet worden ingevuld als regio. Dit is van belang, omdat dit land wordt gebruikt in de plaatsnamenlijst tijdens het invullen van de plaats.

De gekozen opties blijven geldig gedurende de sessie. Vink je in deze dialoog 'Permanent' aan, dan blijven deze opties behouden bij deze collectie in latere sessies.

Sample V	ondst Aantallen Catalogus	
Code	<ul> <li>volgnummer achter:</li> <li>doornummeren na vorige</li> </ul>	Series samples
Plaats	<ul> <li>invullen:</li> <li>overnemen van vorige</li> </ul>	Datum © invullen: C overnemen van vorige
Gebied	<ul> <li>invullen:</li> <li>overnemen van vorige</li> </ul>	C vandaag Coord. © invullen:
Site	<ul> <li>invullen:</li> <li>overnemen van vorige</li> </ul>	C overnemen van vorige C opzoeken bij plaats
Regio	<ul> <li>invullen: NL</li> <li>overnemen van vorige</li> <li>opzoeken bij plaats</li> </ul>	Hoogte ( invullen:
		Tekst © invullen: C overnemen van vorige
		Beschr. 🗭 leeg C overnemen van vorige
Foto	<ul> <li>leeg</li> <li>overnemen van vorige</li> </ul>	Oecocode i leeg Covernemen van vorige
		Permanent OK Cancel

### Vondsten toevoegen

Bij een vindplaats kun je nieuwe vondsten toevoegen met menu 'Edit > Vondst toevoegen'. In de dialoog kun je een soortnaam intikken. Een paar letters van genus- en/of soortnaam volstaan meestal om de lijst in te perken tot slechts enkele soorten. Hieruit kun je er met de muis of de pijltje-omhoog/omlaag-toetsen een uitkiezen. Of je kunt doortikken tot er nog maar één soort in het lijstje overblijft.

Vondst toevoegen	X
	Toevoegen
<ul> <li>Taxon</li> <li>Dysaphis lappae (Koch 1854)         <ul> <li>Dysaphis lappae cirsii (Börner 1950)</li> <li>Dysaphis lappae lappae (Koch 1854)</li> <li>Dysaphis lauberti (Börner 1940)</li> <li>Dysaphis leefmansi (Hille Ris Lambers 1954)</li> <li>Dysaphis leefmansi (Hille Ris Lambers 1954)</li> <li>Dyschirius laediensi (Haliday 1937)</li> <li>Dyticous labiatus (Brahm 1791) =&gt; Agabus labiatus (Brahm 1791)</li> <li>Dyticous lapponicus Gyll. 1808</li> <li>Dyticous lapponicus Gyll. 1808</li> <li>Dytiscus lateralimarginalis (Geer 1774) =&gt; Cybister lateralimarginalis (Geer 1774)</li> <li>Dytiscus lineatuco (IN Marsh. 1802) =&gt; Haliplus lineatocollis (Marsh. 1802)</li> <li>Dytiscus lineatuco (IS (Marsh. 1802) =&gt; Haliplus lineatocollis (Marsh. 1802)</li> <li>Dytiscus lineatuco (IS (Marsh. 1771) =&gt; Helochares lividus (Forst. 1771)</li> <li>Dytiscus luridus (L. 1760) =&gt; Berosus luridus (L. 1760)</li> </ul> </li> </ul>	
OK	Cancel

Druk na het kiezen van de soort op de tab-toets om de overige velden in te vullen. Anders dan in Orde blijft dit dezelfde dialoog; je kunt dus nog terugkeren naar het soortnaam-veld met muisklik of Shift-Tab.

Vondst toevoegen		
, ⊤ Taxon	Dytiscus latissimus L. 1758 Dytiscus latissimus	
Aantal 0 Imago V Ex V Imago V Man V Imago V Vrouw V	vz v wn v r Label Col	ezen Weghalen
	j Opin.	

Verschillen met Orde zijn verder:

- Je kunt in Klasse ook bij elke vondst een of meer foto's opslaan
- Je kunt bij een vondst meerdere determinaties opslaan, bijvoorbeeld als een vondst door een eerdere determinator verkeerd op naam werd gebracht. Zo'n extra determinatie kun je toevoegen door op de knop 'Toevoegen' te drukken. (Je kunt de extra determinaties niet in lijsten of andere rapportages weergeven). De velden 'Det', jaartal en zekerheid kunnen voor elke determinatie apart worden ingevoerd.
- En het belangrijkste: als een soort niet in de catalogus voorkomt, dan kun je hem toch invoeren, ook zonder de catalogus aan te passen. Tik in zo'n geval gewoon door terwijl het lijstje van mogelijke keuzes leeg geworden is. Let wel extra goed op de spelling. De aldus ingevoerde soorten verschijnen in het collectiewindow onderaan de lijst in cursieve letters, of –als het genus wel in de catalogus voorkomt– onderaan de soorten van dat genus.

De met Klasse meegeleverde catalogus bevat alle diersoorten in het Nederlands Soortenregister. Je kunt dus al je vondsten in één collectie onderbrengen. Dit is een belangrijke verbetering op Orde, waar je maar één orde tegelijk kon verwerken.

Als je echter maar in één orde geïnteresseerd bent kan zo'n uitgebreide catalogus juist overbodige ballast zijn. In dat geval kun je met menukeuze 'Opties > Auto', op het tabblad 'Catalogus', de groep(en) aanvinken waarin je geinteresseerd bent. Bij het invoeren van nieuwe vondsten worden dan alleen de namen uit de betreffende groepen ter keuze aangeboden.



In de 'Opties > Auto' dialoog zijn verder nog twee tabbladen waarop keuzes gemaakt kunnen worden die van belang zijn voor het invoeren van vondsten.

Het vinkje 'permanent' maakt dat de ingevoerde preferenties op de tabbladen Sample, Vondst en Aantallen bij de collectie bewaard blijven. *Voor het tabblad 'Catalogus' is dat in de huidige versie (v.1.0.0) nog niet het geval.* 

## Weergave-opties

In het menu 'Opties > Weergave' kun je kiezen hoe de datum, de coördinaten, en de provincie/regio/land worden getoond in een collectiewindow.

Weer

Bij de datum kun je kiezen voor dag, maand en jaar in cijfers (met of zonder extra 0) of woorden of romeinse cijfers, dagnaam erbij, enz.

Bij de regio kun je kiezen uit de naam of de afkorting. De naam van een provincie kan naar keuze in het Nederlands ('Milaan'), Engels ('Milan'), Duits ('Mailand'), of de lokaal gebruikte naam ('Milano') worden getoond.

De coördinaten kunnen in de al eerder genoemde grids of in graden & minuten worden weergegeven, waarbij soms zelfs nog meerdere notaties mogelijk zijn, en in ieder geval kan de gewenste nauwkeurigheid worden ingesteld.

eergave-opties						
datum coordinaten	regio					
Datum layout <b>#D.#r.#y</b> <b>#D.#M.#y</b> <b>#D.#M.#y</b> <b>#D.#M.#y</b> <b>#D.#M.#y</b> <b>#D.#M.#y</b> <b>#D.#M.#d</b> <b>#m/Hd/Hy</b> <b>#x, #D #f #y</b> <b>#y, dag #z</b>		Voorbeeld 5. viii. 2005 vaste / variabele #y #Y #m #M #r #f #F #d #D #x #X #s #S #z #Z #w #W #c #C	breedte jaar maandromeins IXII maand Romeins IXII maand Romeins IXII maandnaam jandec dag 131 dagnaam ma.di.wo dagsuffix st.nd.rd.th dagnummer 1365 weeknummer 053 decade in maand A.B.C	Datum range layout 5.viii.2005 +10 5.viii.2005 10.viii.2005 15.viii.2005 5 t/m 15.viii.2005 5 t/m 15.viii.2005 15.viii.2005 t/m 15 1/m	5 5. viii. 2005	
Weergave- datum co Notati Naam	opties boordinaten reg e	io Taal waarin het wordt getoond Local Nederlands English Deutsch Als de naam niet gekozen taal, wo	land Taal waarin de p wordt getoond Nederlands English Deutsch	rovincie		
	Veergave-op datum coorr Grid UTM Geograf TD Ned IGN Bel BNG Bri Notatie Notatie Idd mm hdd mm hdd mm	ties dinaten regio sch erland gie tish National Grid mmm' \$\$.\$"	Map Datum WGS94 Euro50 RD Lambert Belge Ordnance Surve Afronden op 1 meter 10 meter 10 meter 10 meter 10 km	Voorbeelden Utrecht N 52*00.00 Ardennen N 50*30.00 Islay N 55*48.00	00' E 5*00.000' 10' E 6*00.000' 10' <del>W</del> 6*24.000'	
			100 km	Permanent	OK	Cancel

# Selectie

Je kunt zowel op vindplaats-, soort-, als vondst-kenmerken selecteren. Er verschijnt dan een nieuw window, waarin alleen de geselecteeerde gegevens zichtbaar zijn. De selectie-dialogen zijn in v.1.0.0 nog enigzins spartaans uitgevoerd; in een latere versie komt er nog extra toelichtende tekst in de dialogen.

Net als in Orde kun je in een selectie-window met menukeuze 'View >  $\dots$ ' kiezen of de geselecteerde gegevens in context getoond moeten worden.

# Google Earth

Als je Google Earth op je computer hebt geïnstalleerd, kun je de vindplaatsen als 'punaises' in Google Earth laten zien. Het is het handigste om dat vanuit een selectiewindow te doen, omdat je anders wel erg veel punaises krijgt. Kies simpelweg 'Uitvoer > Google Earth'.



#### Uitvoer: Lijst

Je kunt van een collectie op vele manieren papieren rapportages maken. Maak daartoe een lijst-window met menukeuze 'Uitvoer > Lijst'.

Bovenin het window kun je achter 'Layout' kiezen voor een aantal standaard-layouts, zoals 'Lijst3' voor een simpele lijst van vindplaatsen met vondsten, 'Lijst4' voor een lijst van vindplaatsen met hiërarchische soortenlijst, of 'Lijst5' voor een lijst die per soort de vindplaatsen in een doorlopende opsomming geeft. Ook zijn er voorkeuzes voor etiketjes.

<sup>86</sup>	Lijst test.col						
2.6			Layout:	lijst3	tonen	opslaan	Bladspiegel
	Paromalus flavicornis (Hbst. 1792)	V1559C	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		<u>^</u>
	Margarinotus merdarius (Hoffm. 1803)	V1559B	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	Aleochara sparsa Heer 1839	V1559A	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	V1560 Zeist, Blikkenburg	30. xi. 1991	31U FT5:	371			
	Houtwal; in holle beuk, droog.						
	Cryptophagus Hbst. 1792	V1560A	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	V1561 Ameland, Oerderduinen	28.iv.1991	31U FV9	226			
	Onder aanspoelsel van waddenzee.						
	Bembidion minimum (F. 1792)	V1561B	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	Bembidion aeneum Germ. 1824	V1561A	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	Brundinia meridionalis (Muls.Rey 1853)	V1561C	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	Agriotes lineatus (L. 1767)	V1561D	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	V1562 Ferwerd, Kl.Sminia	26. iv. 1991	31U FV8	76152			
	Kleislootje, achter Waddendijk.						
	Porhydrus lineatus (F. 1775)	V1562G	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	Ochthebius dilatatus Steph. 1829	V1562A	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	Helophorus aequalis Thoms. 1868	V1562C	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	Helophorus brevipalpis Bedel 1881		leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.:		
	Hydrobius fuscipes (L. 1758)	V1562B	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	Anacaena globulus (Payk. 1798)	V1562D	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	Anacaena limbata (F.1792)	V1562H	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	Laccobius bipunctatus (F. 1775)	V1562E	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	Laccobius minutus (L. 1758)	V1562F	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	V1563 Ferwerd, Kl.Sminia	26. iv. 1991	31U FV8	76152			
	Oever van slootje.						
	Demetrias atricapillus (L. 1758)	V1563B	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		
	Cercyon convexiusculus Steph. 1829	V1563A	leg.: O.Vorst	det.: O.Vorst	col.: O.Vorst		×

Lijst test.col	
Layout: ijst5 v tonen opslaan	Bladspiegel
<ul> <li>Lecower, Lecowerburger, 25. Wit 1903, 11 ex., leg. O. Vorst, Col. O. Vorst, Col. Million, Melennoi, 25. K. 1903, 7 ex., leg. O. Vorst, Nieuwkuijk, Heidijk, 17. iii. 1990, 7 ex., leg. O. Vorst, col. O. Vorst, Ansen, 14. vi. 1992, 6 ex., leg. O. Vorst, col. O. Vors</li></ul>	~
O.Vorst, col. O.Vorst] SCRAPTIIDAE IReusel, Riitsche Heide, 4 vi 1994, 1 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst, Haarsteeg, Zooislagen.	
11.v.1996, 1 ex., leg. O.Vorst] Anaspis humeralis (f. 1775) IBunnik, Sportlaan 31 v 1986, 2 ex. leg. O.Vorst. col. O.Vorst. <b>De Bilt</b> , Oostbroek, v 1987, 4 ex., leg.	
O.Vorst, <b>Utrecht</b> , Uithof, 28.iv.1990, 1 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst, <b>Terziet</b> , Bronnetjesbos, 2.vi.1991, 2 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst, <b>Naardermeer</b> , Machine, 6.v.1994, 7 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst, <b>Eerde</b> , Eerder Achterbroek, 30.v.1997, 1 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst, <b>Loon op Zand</b> , Huis ter Heide, 9.v.1998, 1 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst, <b>Swartbroek</b> , Laagbroek, 6.vi.1999, 3 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst, col. O.Vors	
, Fortmond, Duursche Waarden, 30.v.1997, 5 ex., leg. O.Vorst] Anaspis lurida Steph. 1832 [Borkel, 5.v. 1994, 2 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst, <b>Nunhem,</b> Leudal, 4.vi.1999, 1 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst, Empand Binnen, Viradestain, 26 v.2000, 1 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst,	
Anaspis frontalis (L. 1758) [Tienhoven, -se Plas, 27.v.1985, 4 ex., leg. O.Vorst, Utrecht, Uithof, 1.vi.1985, 1 ex., leg. O.Vorst, Zeist, Koelaan, 18.v.1986, 4 ex., leg. O.Vorst, Bunnik, Nienhof, 31.v.1986, 4 ex., leg. O.Vorst,	
Bunnik, Sportlaan, 31.v.1986, 2 ex., leg. O.Vorst, Voorne, 7.viii.1986, 1 ex., leg. O.Vorst, Utrecht, Uithof, 28.iv.1990, 3 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst, Veenendaa, 12.v.1990, 6 ex., leg. O.Vorst, Oud-Aa, 23.v.1993, 2 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst, Woolds Veoldsche Veen, 12.vi.1993, 1 ex., leg.	-
5.vi.1994, 2 ex., leg. O.Vorst, col. O.Vorst, <b>Naardermeer,</b> Driehoek, 18.vi.1994, 10 ex., leg. O.Vorst,	

Je kunt ook zelf een nieuwe layout bedenken. Het gemakkelijkste is het om te starten vanuit een standaardlayout die lijkt op de gewenste. Druk dan op de knop 'tonen' naast de naam van de layout. Boven de eigenlijke lijst verschijnt nu een paneel dat de layout van de lijst beschrijft door middel van gekleurde blokjes:

🖺 Lij	st test.co	ol							
					Lay	out: lijst4 💌	verbergen opslaan	Bladspiegel	
cm	10	10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 10 111 112 113 14 15 16 117 18 18 12 1							
	samt	samplen plaatsnaam gebied datum coordinaten							
		beschrijving							
	famil	il familie							
	genu	enu genus Auteur							
	vond	T	axon	Auteur aa	ntal				
ľ		V2307 <sup>Binnen.</sup> DERM	Utrecht, Poortst	raat	28.iv.1996	31U FT4673			
		Attagenus Latr. 1802							
		pellio (L. 1758)		1 e:	(.				
		V2308 Overdinkel, Gp 859		859	30. iv. 1996	32U LC673888			
		Meanderende laaglandbeek in bos; steile droog-zandige oevers; gras, brandnetel, hondsdraf, sleutelbloem, muskuskruid, heksenkruid, klimop-ereprijs, els, eik, wija, esdoom, hop; spoelsel. CARABIDAE Mehriza I atri 1802							
		brevicollis (F. 1792) Notiophilus Dum. 1805		1 e:	¢.				
		biguttatus (F. 1779) Elaphrus F. 1775		З е:	<u>c</u>			_	
		aureus Müll. 1821 Loricera Latr. 1803		15 -	ex.				
		pili Divi	icomis (F. 1775) na Latr 1802	1 e:	ς.				
		fos co	ssor (L. 1758) //aris (Hbst. 1784)	Зе: 1е:	с. с.			~	
		Divi Clivi fot co	na Latr. 1802 ssor (L. 1758) <i>İlari</i> s (Hbst. 1784)	3 e: 1 e:	с. С.				

Je kunt dit paneel op vele manieren manipuleren:

- Klik op een blokje om er nadere opties van in te stellen. Je kunt altijd het lettertype en de tekstkleur kiezen, maar bij datum, coördinaten, regio, taxon enz. is ook de weegavewijze nog te kiezen.
- Verschuif het blokje om hem te verwisselen met een ander blokje
- Verschuif de grenslijn tussen twee blokjes om de ruimte breder te maken
- Verschuif de horizontale grijze lijn tussen rubrieken (in het voorbeeld hierboven zijn er vier: sample, familie, genus, en vondst) om een rubriek meer regels te geven (in het voorbeeld heeft de rubriek 'sample' twee regels, de andere rubrieken ieder één)

Orde-gebruikers zullen deze mogelijkheden herkennen. Nieuw is echter:

- Druk op de rechter muisknop boven het gebied van een rubriek, om een nieuw blokje aan deze rubriek toe te voegen (of juist te verwijderen).
- In Orde waren er altijd maar één of twee rubrieken, nu zijn er meerdere mogelijk. Je kunt een nieuwe rubriek toevoegen door de rechter muisknop in te drukken in het meest linkse gebied, dus niet onder de cijfertjes van de centimeterverdeling maar onder het woord 'cm'.
- Verwissel rubrieken door het blokje met de rubriek-naam (in het gebied onder 'cm') naar boven of beneden te schuiven.
- Verschuif, in het gebied onder 'cm', de grijze lijn helemaal onderin beeld naar boven. Dit markeert de grens van de rubrieken die tabellarisch worden weergegeven, en de tekst die doorlopend wordt weegegeven (zie layout 'Lijst5' voor een voorbeeld).
- Druk op de knop 'opslaan' om de huidige layout een naam te geven en daarmee toe te voegen aan de standaard-layouts.

# Uitvoer: Kaart

Anders dan bij Orde kan Klasse gebruikt worden voor gegevens van heel Europa. Dit geldt ook voor de uitvoer: er zijn veel meer mogelijkheden voor kaaarties dan in Orde. Het grootste deel van de installatie-CD is dan ook gevuld met geografische informatie. Het standaardkaartje dat onstaat na menukeuze 'Uitvoer > Kaart' laat al zien dat er meer grenzen getekend worden dan alleen de Nederlandse.

Je kunt de weergave van de kaart verregaand aanpassen door op de knop '>>>' rechtsboven in het window te drukken.



Rechts in beeld verschijnt een extra kolom met keuze-mogelijkheden. Direct naast de '>>>'-knop staat een lijstje met voorkeuzes die in indruk geven van de mogelijkheden. In feite zijn dat combinatie-setjes van vier apart instelbare parameters:

- Topografie: eenvoudige lijn-kaartjes, gekleurde hoogte-kaartjes, of een satellietbeeld.
- Kaartblad: de uitsnede (Nederland, Spanje, Letland, heel Europa enz.), de schaal, maar ook de projectie (UTM, Mercator, Albers) en onafhankelijk daarvan het grid (Amersfoort en andere nationale grids, UTM, geografisch)
- Symbolen (één symbool of aantal-variërende grootte, kleur en vorm van de symbolen)
- Hokgrootte (veel kleine stippen of weinig grote)

En twee die op het scherm niet van belang zijn, maar wel bij het printen:

- Print-layout (bijschriften, randschriften, legenda)
- Pagina-layout (marges, header/footers)

Voor elk van deze aspecten is er een rijtje standaard-keuzes, maar met een druk op de knop 'edit' kun je de zelf nieuwe standaarden toevoegen. (Dit vergt enige oefening, maar de resultaten kunnen daarna gemakkelijk ook door anderen gebruikt worden).

Onderin de keuzekolom zijn tenslotte nog twee belangrijke knoppenrijtjes beschikbaar: 'K-O-F-G-S' om het nivo van de weergegeven taxa te kiezen (klasse-orde-familie-genussoort), en een rij om de functie van de muis op de kaart te kiezen: inzoomen, uitzoomen, verplaatsen, centreren, of informatie geven over het aangeklikte bolletje.



Hier zijn een paar voorbeelden van mogelijke kaartjes:

#### Letland

Topografie: hoogte met gridlijnen Kaartblad schaal: 1:4M, projectie en grid UTM Symbolen: aantalafhankelijk, zwart Hokgroote: 50km



#### Zwitserland

Topografie: hoogte met gridticks, grenzen (provincie dun grijs, land zwart dik), rivieren, meren. Kaartblad schaal 1:2M



#### Spanje

Topografie: satelliet, met grid-ticks langs de rand Kaartblad schaal 1:8M Symbolen: vaste grootte, gekleurd



### GPS gegevens importeren

Als je tijdens het verzamelen een Garmin GPS-ontvanger gebruikt om je vindplaatsen te markeren, kun je de gegevens heel gemakkelijk in Klasse importeren. De GPS-ontvanger moet hiertoe met een seriële kabel, of met een USB-kabel, met de computer verbonden worden. (*NB: in v.1.0.0 werkt de USB-verbinding nog niet goed – het werkt alleen als, sinds de computer aanstaat, de GPS al 'gepraat' heeft met andere programma's, zoals Ozi-explorer, gps-babel, of Garmin mapsource*).

Om de gegevens te importeren verbind je de GPS met de computer en zet je de GPS aan. Kies dan menukeuze 'Edit > GPS-gegevens importeren'.

Kies in de dialoog de gewenste interface (USM of COM1/2/3/4) en een land, en druk op 'Waypoints ophalen'). Er verschijnt dan een lijst van alle waypoints in de GPS, gegroepeerd per datum, met de dischtsbijzijnde plaatsnaam uit Klasse's plaatsnamenlijst (daarom moet je het land kiezen).

In deze lijst kun je aanvinken welke waypoints daadwerkelijk geïmporteerd moeten worden. Elk aangevinkt waypoint wordt een vindplaats, waarbij de coördinaten, de hoogte (als de GPS die doorgeeft), de datum, en de door Klasse aangevulde plaatsnaam al zijn ingevuld.

GPS Waypoints importeren	
USB: GPSMap60CSX Software Version 3.30	
Waypoints ophalen 0K	
- ✓ 032, 0:26:02: Oosterzand - ✓ 033, 10:47:27: Oosterzand	•
<b>V2846 ▼</b> OK	Cancel

# Catalogus-editor

De met Klasse meegeleverde catalogus bevat het complete Nederlandse Soortenregister. Het zal dus niet snel gebeuren dat een soort niet in de catalogus staat, tenzij je

- nieuwe soorten voor de fauna vindt
- buitenlandse waarnemingen wilt invoeren.

In incidentele gevallen kun je die gewoon invoeren in een collectie. Zoals beschreven in het hoofdstuk 'vondsten toevoegen' worden niet in de catalogus voorkomende soorten tijdelijk aan de catalogus toegevoegd en in cursieve letters weergegeven.

Niettemin zul je misschien de aanvechting voelen om de catalogus permanent uit te breiden of aan te passen. Aanpassingen zijn bijvoorbeeld nodig om:

- nieuwe of buitenlandse soorten toe te voegen
- nieuwe taxonomische inzichten in de catalogus op te nemen
- de volgorde van taxa aan te passen
- onderverdelingen in subfamilies enz. aan te brengen

In Klasse is een catalogus-editor geïntegreerd. Je kunt catalogi op dezelfde manier aanmaken en openen als collecties: met menukeuze 'File > Nieuw' en 'File > Open'. Elke collectie maakt standaard gebruik van de catalogus genaamd 'catalogus.cat'. In versie 1.0.0 is dat nog niet aan te passen. Als je met de catalogus-editor wilt experimenteren, is het wellicht verstandig om een kopie van 'catalogus.cat' te maken en daarmee te spelen. Wil je zien hoe zo'n catalogus zich in combinatie met een collectie gedraagt, dan kun je tijdelijk de namen omwisselen.

Je kunt ook vanuit een collectie-window kiezen voor 'Edit > Catalogus aanpassen'. Dan wordt dus 'catalogus.cat' geopend in een catalogus-window.

Als je een catalogus opent, ontstaat een window dat oppervlakkig enige gelijkenis vertoont met een collectie-window. De werking is echter geheel anders.

Catalogus catalogus.cat							
Zoek taxon LEPID LEPIDOPSOCIDAE LEPIDOPTERA LEPIDOSTOMATIDAE	Namen van soort life / animalia / arthropoda / insecta / lepidoptera / Digitivalva arnicella (Heyden – • arnicella Heyden 1863	Zoek naam Namenindex  armiger Scop. 1772, Odonteus [Scarabaeus] armigera Geoffr. in Fourcr. 1785, Magdalis armigera Hübner 1808, Helicoverpa armilatops Pasnitsyn 1381, Cratichneumon armilatops Gravenhorst 1807, Mesoleius					
Catalogus: 25790 soorten	Details van naam arnicella Heyden 1863 taxon.niveau: soort status: valide naam: arnicella oorspr.spelling: spellingsvar: woordsoort: oorspr.genus: NIET: Digitivalva eerdere genera:	<ul> <li>armilatus Tavernorst röcz, Diadegmä</li> <li>armilatus F. 1801, Procas</li> <li>armipes Keigen 1825, Hydrotaea</li> <li>armipes Keimitz 1333, Megaselia</li> <li>armoraciae Koch 1803, Phyllotteta</li> <li>armoraciae Koch 1803, Phyllotteta</li> <li>armoricanum Van Banning 1977, Haplosporidiuu</li> <li>armoricanus Dberthuir 1910, Pyrgus</li> <li>armoicanus Derthuir 1910, Pyrgus</li> <li>armoicalae L. 1758, Campsionemus</li> <li>arnoldi Koster 1993, Elachista</li> <li>arnoudi Theowald 1971, Limnophila</li> <li>arquata Linnaeus 1758, Numerius</li> <li>arquata Linnaeus 1758, Numerius</li> <li>arabolicus Erdös 1954, Aprostocetus</li> <li>arridens Gravenhorst 1829, Desbius</li> <li>arridens Gravenhorst 1829, Desbius</li> <li>arriogans Gravenhorst 1829, Polytibax</li> <li>arrogans Kiravenhorst 1829, Polytibax</li> <li>arrogans Kiravenhorst 1829, Polytibax</li> <li>arrogans Linnaeus 1761, Tachydromia</li> <li>arrogans Kiravenhorst 1829, Polytibax</li> <li>arrogans Kiravenhorst 1829, Polytibax</li> <li>arrogans Kiravenhorst 1829, Polytibax</li> <li>arrogans Kiravenhorst 1828, Aulogymnus</li> <li>arsanes Walker 1838, Aulogymnus</li> <li>arsanes Walker 1864, Europiela</li> </ul>					

De linker kolom vertoont een lijst *taxa* in hun hiërarchische samenhang. De rechter kolom vertoont een lijst mogelijke *namen* van taxa.

Boven de lijsten staan invoervelden waarmee je snel naar een bepaald punt in de lijsten kunt springen.

Het lijstje middenboven geeft de mogelijke namen van het gekozen taxon: in ieder geval de valide naam, en mogelijk nog synoniemen.

Je kunt de catalogus op	soort veranderen			
verschillende manieren				
aanpassen:	soort:	Woordvorm:	Synoniem van:	
• Dubbelklik op een taxon of op een naam. Je kunt in een dialoog	<b>tarda</b> Oorspronkelijke spelling:	niet verbogen adjectief 1e declinatie adjectief 3e declinatie onregelmatig	Hygrobia hermanni	
diverse aspecten	Auteur:	Publicatie:	Oorspronkelijk genus; 💿 is 🔘 is NIET	
ervan veranderen	Н	1779	Dytiscus	
(spelling, auteur enz.)	- Haan Alase - Habermehl - Habermehl - Habizi - Hackett - Hackett - Hackett - Hacketl - Hackel - Hackel			
	Spellingsvarianten:	Opmerking:	Eerdere genera:	
			OK Cancel	

- Verschuif een taxon in de taxonlijst. Je kunt daarmee de onderlinge volgorde aanpassen, of bijvoorbeeld een soort in een ander genus zetten.
- Kies een taxon met de rechter muisknop. Je krijgt dan een menu om op deze plaats een nieuw taxon in te voegen, of juist het bestaande taxon te verwijderen.
- Druk op de rechter muisknop in het middelste namenlijstje. Je kunt dan synoniemen toevoegen of verwijderen.

Als tegelijkertijd een collectiewindow open is waarin de catalogus wordt gebruikt (*d.w.z. je bent de catalogus genaamd 'catalogus.cat' aan het aanpassen*), dan wordt het effect van elke wijziging direct zichtbaar in de collectie. Toevoegen van nieuwe soorten, veranderen van de synoniemie enz. kunnen meteen invloed hebben op de manier waarop vondsten worden getoond. Dit is reuze gemakkelijk, maar maakt het wijzigen ook wat trager. Als de traagheid storend wordt, kun je het collectie-window beter even afsluiten.

Met de catalogus-editor kun je ook de lijst van oecologische categorieën ('oecocodes.cat') aanpassen.